

процесу. Проблема полягає в тому, що свідомість студентів деформована плагіатом ще зі шкільної парти. Крім цього все більш досконалішими технічно стають власне шахрайські методи приховування плагіату в академічних роботах різного рівня: від реферату до докторської дисертації. В Україні виникла ціла індустрія написання, редагування, видання робіт з використанням плагіату і його маскуванням, про що свідчать оголошення в Інтернеті. Тому шляхи подолання цього явища бачимо у двох напрямках. Перший пов'язаний з просвітницькою роботою. Другий – з розробкою системи мір покарання за використання плагіату, як це відбувається у цивілізованих країнах.

Окремо слід зазначити соціальну відповідальність за реформи у сфері освіти. Безумовно, освіта як одна з соціальних підсистем має бути гнучкою і динамічною. Разом з тим, недопустимим є запровадження масштабних змін у структуру і зміст різних ланок освіти без належного їх апробування. Розбалансованість системи освіти є не лише фактором зниження її якості, а і чинником загальної соціальної нестабільності.

Ніколенко О. М., д.філол.н.,
професор, Полтавський
національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка
(м. Полтава)

ГОЛОКОСТ – ВІЧНИЙ УРОК ЛЮДСТВУ (ВИХОВАННЯ ПРОТИДІЇ РАСИЗМУ Й КСЕНОФОБІЇ НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОЇ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА КІНОМИСТЕЦТВА)

У зв'язку із кризовими явищами сучасного суспільства, поширенням воєнних конфліктів у деяких регіонах світу та зростанням напруги у соціально-політичних відносинах між країнами напрочуд актуальною є боротьба за мир і виховання в молоді поваги й толерантного ставлення до представників різних рас, національностей, вірувань і традицій. Новітня художня література й кіномистецтво гостро реагують на виклики сучасності. Культура завжди була й залишається потужним засобом протидії таким негативним явищам, як расизм і ксенофобія. Тому в сучасний період з'явилося чимало творів зарубіжних письменників (Т. Кінілі, Е.-Е. Шмітт, М. Зузак, Дж. Бойн та ін.) на тему Другої світової війни й Голокосту, які дають можливість поколінню третього тисячоліття переосмислити трагічні явища минулого і не допустити їх у теперішній час. Не випадково, що ці літературні тексти талановито екранізовані видатними режисерами світу (С. Спілберг, М. Поланські, М. Херман та ін.). Ставши популярними на різних континентах, літературні твори й кінофільми на тему Другої світової війни й Голокосту дають молодим людям, які не були учасниками тих далеких подій, особливий духовний досвід і нове бачення проблем сучасного суспільства.

Одним із яскравих антивоєнних творів кінця ХХ ст. став роман «Список Шиндлера» або «Ковчег Шиндлера» («Schindler's Ark», 1982) австралійського письменника Томаса Кініллі (Thomas Keneally, нар. 1935) [3]. Відзначений міжнародною премією «Букер» (1982), роман став відомим широкій публіці завдяки його втіленню в кінематографі – у фільмі «Schindler's List» (1993) геніального режисера сучасності Стівена Спілберга. Т. Кініллі є одним із яскравих представників жанру історичного роману останніх десятиліть. «Список Шиндлера» побудований на документальній основі. Реальні факти про члена NSDAP, німецького комерсанта й мільйонера Оскара Шиндлера, які Т. Кініллі почув від Леопольда Пфедферберга у 1980-ті роки, були доповнені документами й спогадами багатьох інших людей, котрі пережили трагічні події Другої світової війни. Оскар Шиндлер врятував сотні євреїв у жахливі роки Голокосту. Прагнучи знайти фінансовий зиск під час війни, він організував виробництво емальованого посуду, залучивши найдешевшу в той час робочу силу – євреїв. Однак поступово Оскар Шиндлер змінюється і проймається болем приречених на приниження, страждання, неволю і смерть людей. Врешті-решт натомість збільшення капіталу, він витрачає всі свої гроші на те, щоб викупити з полону й зберегти життя 1300 євреїв. Дія в романі розгортається в реальних місцях, пов'язаних із Голокостом: місто Краків, єврейські гетто, концтабір Аушвіц та інші.

Режисер С. Спілберг у виразив провідні мотиви твору Т. Кініллі засобами кіномистецтва. Фільм «Список Шиндлера» створений у кольоровій гамі старих кінострічок, на тлі чорного й сірого лише одна яскрава пляма – дівчинка в червоному пальті, яка не розуміє того, що відбувається довкола, й гине разом із іншими євреями Польщі. Ця «сльозинка дитини» (за традицією Ф.М. Достоевського) є нотою високої напруги й виміром абсурдності тогочасного світу. У фіналі С. Спілберг, як і Т. Кініллі, засобами мистецтва утверджує думку про перемогу добра над смертю й насильством. Коли євреї, котрі вижили, приходять разом зі своїми дітьми на могилу Оскара Шиндлера, у фільмі знову з'являються яскраві кольори, які символізують силу життя й праведності. Оскар Шиндлер відзначений високим званням «Праведник Світу» і похований в Єрусалимі. Його життєва історія, втілена в літературному творі й кінофільмі, має великий повчальний зміст для сучасного покоління.

Повість французького і бельгійського письменника Еріка-Еммануеля Шмітта (Éric-Emmanuel Schmitt, нар. 1960) «Діти Ноя» (2004) [4] також присвячена всім Праведникам Світу. У творі йдеться про католицького священника, який у пансіоні рятує єврейських дітей від нацистів. Толерантне ставлення до представників різних релігій – у центрі уваги митця, який проектує події Другої світової війни на сучасність.

Ірландський письменник Джон Бойн (John Boyne, нар. 1971), автор близько двадцяти книжок для дітей і підлітків, створив зворушливу повість для юних і дорослих читачів «Хлопчик у смугастій піжамі» («The Boy in the Striped Pyjamas», 2006) [1]. Цей твір, перекладений понад 50 мовами, одразу облетів увесь світ. Дж. Бойн розповідає про історію двох німецьких дітей – брата й сестри (Бруно і Гретель), батько яких працює комендантом табору неподалік від Берліна, де знищують полонених євреїв із різних куточків Європи. Маючи гострий і допитливий розум, дев'ятирічний Бруно, котрий

мріє бути дослідником, випадково знаходить дорогу до табору. Біля огорожі він зустрів однолітка – єврейського хлопчика Шмуля, з яким затаврувався. Оповідь у творі ведеться переважно з точки зору Бруно, який не розуміє, чому люди в таборі ходять «у смугастих піжамах», «хто такі євреї» і «чим вони там займаються», «хто є ми» і «що з нами таке погане, що ми не можемо туди піти погратися». Прагнучи допомогти Шмулеві знайти батька, якого «ніде не можуть знайти», надівши «смугасту піжаму», принесену товаришем, Бруно перелізає через огорожу табору й зникає в страшному горнилі печі, яка стала символом Голокосту. За мотивами роману «Хлопчик у смугастій піжамі» режисер Марк Херман у 2008 р. зняв однойменний фільм (автори сценарію – Джон Бойн і Марк Херман). Горе батька зображується у фільмі як закономірний наслідок його відданості нацизму.

Помітним явищем останніх років став історичний фільм «Піаніст», знятий режисером Романом Поланські в 2002 р. Ця стрічка була удостоєна «Золотої пальмової гілки» на кінофестивалі в Каннах і трьох премій «Оскар». Кінофільм розповідає про реальну історію видатного польського композитора й піаніста Владислава Шпильмана, який зазнав переслідувань за часів Другої світової війни. Режисер Р. Поланські акцентує увагу глядачів на протиприродності й ганебності расової політики третього рейху. Натуралістичні сцени масових убивств, деталі нелюдських умов гетто, подробиці боротьби за виживання формують у глядачів гострий протест проти війни й усього, що з нею пов'язане. Режисер протиставляє страшним явищам людяність, яку виявляли представники різних національностей у жахливих умовах. Поляки (представники польського опору) і навіть німець (Вільгельм Хозенфельд) допомагають Владиславу Шпильману не тільки вижити, а й зберегти великий талант.

Особливу роль у книжках і кінофільмах про Другу Світову війну і Голокост відіграє тема культури, яка рятує людські душі. Ця тема напрочуд потужно звучить у романі австралійського письменника Маркуса Зузак (Markus Zusak, нар. 1975 р.) «Крадійка книжок» («The Book Thief», 2005) [2]. У романі йдеться про те, що маленькі люди нацистської Німеччини так само потерпали від насильства, як і народи інших країн Європи. Простих німців силоміць забирали в армію, примушували воювати, вони не мали достатньо грошей і хліба, але й серед них були люди, у яких жеврів невидимий протест проти насильства. Ганс Хуберманн врятував не тільки душу Лізелі від зла, він також врятував від переслідувань єврея Макса. Ганс Хуберманн, незважаючи на небезпеку, робить свій підвал місцем тимчасового помешкання для єврея. І з того моменту саме в підвалі розгортаються події, важливі для становлення Лізелі. Вона і Макс разом читають книжки, обговорюють їх, сміються над фюрером. Макс створює для Лізелі власну книжку, замалювавши сторінки «Майн Кампф» білою фарбою. І в цьому полягає величезна перемога цих маленьких людей над фашизмом. Маркус Зузак утворює думку про те, що подвиг – це не тільки щось видиме й героїчно величне, а й непомітні справи маленьких людей, які зберегли в собі живу душу й були милосердними.

За мотивами роману М. Зузак «Крадійка книжок» режисер Брайан Персиваль у 2014 р. зняв однойменний фільм, у якому головний розповідач

часів Другої світової війни – Смерть – відступає перед силою людяності й культури. Смерть не здобула остаточну перемогу в людському світі, стверджує митець. Бо в своїй душі Лізель зберегла любов до людей і до книжок. А це означає, що війна рано чи пізно відступить, і Смерть піде із людського світу, коли припиниться війна.

Культура і людяність нерозривні, стверджують видатні письменники й режисери сучасні, які борються проти війни, расизму й ксенофобії засобами літератури й кіномистецтва. Їхні твори допомагають поколінню третього тисячоліття не забувати трагічних уроків історії й зберігати мир у спільному домі Земля.

Список використаних джерел

1. Бойн Дж. Хлрпчик у смугастій піжамі / Переклад Віктора Шовкуна / Дж. Бойн. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2017. – 192 с.
2. Зузак М. Крадійка книжок / Переклад Наталії Гоїн / М. Зузак. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2016. – 416 с.
3. Кініллі Т. Список Шиндлера / Переклад Ганни Яновської / Т. Кініллі. – Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 432 с.
4. Шмитт Э.-Э. Оскар и Розовая Дама. Мсье Ибрагим и цветы Корана. Дети Ноя / Перевод А. Браиловского, Г. Соловьевой, Д. Мудролюбовой / Э.-Э. Шмитт. – СПб. : Азбука, 2011. – 272 с.

Перетяцько Л. Г., к. психол. н.,
доцент, Полтавський національний
педагогічний університет
імені В. Г. Короленка (м. Полтава),
Тесленко М. М., к.п.н., доцент,
Полтавський національний
педагогічний університет
імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

ПРОБЛЕМА ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Останніми роками в Україні актуальність проблеми психічного здоров'я зумовлена реаліями життя, оскільки деструктивність непроголошеної гібридної війни, яка триває вже четвертий рік, на жаль, не зменшується. Разом із тим в умовах ЗВО, психологічне здоров'я є дуже важливим фактором, який визначає успішність студентів у навчальній діяльності, сприяє їхньому саморозвитку та безконфліктному спілкуванню. Особливо ця проблема стосується фахівців у професіях типу "людина – людина". На думку Івана Зязюна, основоположною силою соціального відтворення – культурного, економічного, політичного – є вчитель. Воно ж, суспільство, має бути за-